گەڕانەوە بۆ وڵات: پرسێک لە هەیوانی تێڕاماندا!

کە نیشتمانمان بەجێ هێشت و فریای ماڵئاوایی نەکەوتین، نیشتمان تابووتێکی بە ئەنفال و مەرگ و ژەهر، بزمارڕێژکراو بوو. ئەوێ رۆژێ، شتێک بە ناوی نیشتمان نەمابوو. نیشتمان، جەستەیەکی لەخوێنشەڵاڵی لە نێوانی مەرگ و ژیاندا گیرخواردوو بوو!. ئەم پێناسەیەی نیشتمان بۆ ساتەکانی سەفەری بەشێکی دیاری ئەو کۆمەڵە کوردەیە، کە لەسەردەمی بەئاکامگەیشتنی پرۆسەی ئەنفال و ژەهرباران و کوژانەوەی هەر ترووسکەیەکی بزووتنەوەی چەکداریی گەلی کورد دا، بە ناچاری هەگبەی سەفەرێکی نادیاریان لە کۆڵ نا و لە هەندەران گیرسانەوە!، یانژی کەسانێک کە پاشی هەرەسی شۆڕشی ئەیلول و لە نێوەڕاستی هەفتاکانی سەدەی پێشودا، چراوگێکیان بۆ بینین و هەناسەیەکیان بۆ ژیان، لە رۆژگاری باڵادەستیی بەعس و داگیرکردنەوەی کوردستاندا، نەدیت!.
ئەم دوو گروپە، زۆرینەیان کەسانی سیاسەتکار و سیاسەتمەدار، کادر و پێشمەرگەی حیزبە سیاسییەکانی کوردستان، نووسەر و رۆشنبیر و هونەرمەندان بوون کە بە تەنیا، یاخود هاوڕێی ژن و منداڵیان، سنووری چەند وڵاتیان بەزاند و لە هەندەران، مافی پەنابەری سیاسییان وەرگرت و لەگەڵ رۆژگاردا، بوونە بەشێک لە بازاڕی کاری نیشتمانی دووەمیان و بە چەندین تاڵی بینراو و نادیارەوە، بە کۆمەڵگەی مەنفاوە پەیوەست بوون.
گروپی سێهەم، گەورەترین گروپی کۆچبەری کوردانە کە لە پاش راپەڕین و ڕۆژگاری ئازادیی کوردستانی باشوور، کاڵەی سەفەر لەپێ دەکەن، لە پێناوی گەیشتن بە "جوانی"یەکانی مەنفا و جێهێشتنی دزێوییەکانی نیشتمان، سڵ لە هیچ قوربانیدانێک ناکەنەوە. ئەم گروپە، دەرهاوێژتەی فەوزاکانی راپەڕین بوو.
راپەڕین، کە بێسەروبەریی دەسەڵات و بەڕێوەبردن، شەڕی نێوخۆ و برسییەتی و قاتوقڕیی لێ کەوتەوە و هەموو خەونەکانی ئیفلج کرد، غەریزەی گەڕان بەدوی ژیان و سەردەربازکردن، هەموو مانا و بەهاکانی نیشتمان و نیشتمانخوازیی پێچایەوە!.

لە نێوانی"ئێستا" و رۆژگاری راپەڕیندا، مەودایەکی زەمەنیی دەبینین؛ مەودایەک، هەڵگری پرۆسەیەکی پڕئاڵوگۆڕی کۆمەڵایَتی، سیاسی، ئیداری و رۆشنبیرییە کە توخمە دیارەکانی خۆی لە پرۆسەی گۆڕانکارە سیاسییەکانی دنیا، نێوچەکە، ئێرا ق و کوردستانەوە وەرگرتوون!.

کوردستانی ئێستا، لە بوارەکانی سیاسی و ئابووری و بەڕێوبردن و ژیان و گوزەرانی خەڵکدا ((بە هەموو کەلێن و کەلەبەر، گەندەڵی و نابەرانبەرییەکەوە))، وەک پێشتر نابینرێت!. ئێستا، ئێمە لەو پردانەی گەڕانەوە رادەمێنین کە لە نێوان مەنفا و وڵاتدا رۆنراون. ئێستا ئیدی، خودی گەڕانەوە و بە نیشتمان ئاشنابوونەوە، بوونەتە دوو دیاردەی پڕ ئیشکالاتی پرسی رۆژ و ناتوانین خۆمانیان لێ نەبان بکەین!.

گەڕانەوە لە کوێوە بۆ کوێ؟!.

وشەی "کوێ" لە هەردووباردا، مانایەکی قوڵتر لە "شوێن"مان دەداتێ و چەمک و دەلالەتێکی فرەمانا و رەگەزی هەیە!. "کوێ"، لە باری یەکەمدا، ژینگەیەکە بە هەموو ئەو رەگەز و پێکهاتانەی کە خودی پرۆسەی ژیان بۆ تاکی بەتاراوگەکراوی درووست دەکەن. ئێمە ناتوانین تاکی بە تاراوگەکراو لە نیشتمانی دووەمدا، وەکو "تاک"ی هاوڵاتیی تاراوگە ببینین، گەرچی ئەمە، لە رووی حقوقیشەوە یاسارێژ کرابێت و یاسا ئەو مافەی پێ رەوا بینیبێت. تاکی رۆژهەڵاتیی لە زێدی خۆ دابڕاو، پێچەوانەی تاکێکی ئەورووپایی، نە لە رووی رۆحی و نە لە بواری کۆمەڵایَتیدا، خودێکی سەربەخۆ نییە و بەدەیان داو بە خێزان و کەسوکارییەوە، چ لە تاراوگە و چ لە نیشتمان، بەستراوەتەوە. لە ساتێکدا، قسە لە ماناکانی ژیان لە "کوێ"دا دەکەین، ناکرێت ئەم مەسەلە گرنگە لەبەرچاو نەگرین.

"کوێ"ی مەنفا یاخود نیشتمانی دووەم، بە بەراورد لەگەڵ "کوێ"ی زێد و نیشتماندا، لە چاوی بەشێکی زۆری ئاوارەندا، بەهەشتێکە، ئەورووپاییەکان لەسەر زەوین رۆیان ناوە!... لەم "بەهەشت"ەدا، تۆی پەنابەر، پاشی وەرگرتنی مۆڵەتی مانەوە و کارکردن ئیدی:

ـ لە هەموو مافە مرۆڤایەتییەکان بەهرەمەند دەبیت و لە چاوی یاسادا و بە کردەوەش وەکو "مرۆڤ"ێک بە پێی تێگەیشتنی کۆمەڵگەی رۆژاوا بۆ مرۆڤ، مامەڵەت لەتەکدا دەکرێت.

ـ کار دەکەیت و ژیانی خۆت و خێزانت دابین دەکەیت. کار ناکەیت و بیمەی بێکاریت هەیە. بیمەی بێکاریت نییە و دەوڵەت چەردەیەک پارە بۆ دابینکردنی لانی کەمی ژیان، بۆ مسەوگەر دەکات.

ـ هەموو تاکێک مافی شوێنی ژیان و ماڵوحاڵێکی هەیە!.

ـ مافی خوێندن بۆ منداڵ و گەورەساڵانیش، بە مفت، قۆناغێک یان زیاتر، پارێزراوە.

ـ نەخۆشخانە و دکتۆر و دەرمان، بۆ هەموو کەسێک و بە تێچوویەکی گەنجاو، دابین کراوە.

ـ ئازادییە کەسەکییەکان، لە هەموو بوارەکانی ئازادی و هەڵسوکەوتی دیموکراتیدا پارێزراوە.

ـ رێکخستنی سیستەمی ژیان و پەروەردە و مافە کۆمەڵایێتییەکان، لە ئاستێکدایە، بە سیستەمی کۆمەڵگەی خۆت بەراورد ناکرێت.

ـ ئاو، کارەبا و سووتەمەنی کە گرفتەکانی رۆژانەی وڵاتی خۆتن و ئەوپەڕی ناعەدالەتی لە دابەشکردنیاندا دەبینیت، لە"بەهەشت"ەکەی ئەوروپادا، جێگای قسە و باس نین!.

چەندساڵانێک گوزەرانکردن لەم کۆمەڵگایانەدا کە بە کۆمەڵگەی هاوڵاتی یاخود خۆشگوزەران نێودێر کراون، لەسەر پردێکی هەڵواسراو گیرمان دەدات و دەستلێهەڵگرتنیان کارێکی ئاسان نییە!.

کەسانێک کە بە منداڵی هاتوونەتە مەنفا یاخود لە مەنفادا لەدایک بوون، ئیدی مەنفا دەبێتە نیشتمانی یەکەمیان و خۆیان بە ئەندام و هاوڵاتیی ئەو کۆمەڵگەیە دەبینن. بۆ ئەوان، گەڕانەوە بۆ نیشتمانێک کە نایناسن و پێی نامۆن، ریزپەڕ نەبێت، کارێکی مەحاڵە!.

"کوێ"ی دووەم، واتە شوێنێک کە دەبێتە هەواری کۆچی بەرەواژ، کوردستانە!.
هەر تاکێکی کورد، لە پرۆسەی هزرین و تێڕامانی بۆ "گەڕانەوە"، بەوردی بوارەکانی ژیان و هەمواری و رژدییەکانی لە هەردوو "شوێن"دا تەتەڵە دەکات و لەبێژنگیان دەدات. ئاخر ژیان و رەهەندەکانی، لە هەموو بارێکدا، ئامانجی بنەڕەتیی مرۆڤن...

له کوردستاندا، گۆڕانکارییەکان، ئەگەرچی کیسەڵڕۆن، وەلێ دەبینرێن و هەستیان پێ دەکرێت..

ـ کوردستان، بە بەراورد لەگەڵ ئێراقدا، هەرێمێکی ئارام و دوور له کارەساتەکانی تیرۆر و دەسەڵاتی تیرۆریستانە.

ـ ئەگەرچی هێشتا دوو حوکمەت و دوو ئیدارە لە کوردستاندا هەن، وەلێ تاپۆی ناکۆکییە خوێناوییەکان و شەڕەکانی خۆکوشتن، دێن کاڵ دەبنەوە.

ـ سیستەمی حوکمڕانی، لەسەر بنچینەکانی هەڵبژاردن و دامەزراندنی دەسگاکانی یاسادانان، جێبەجێکردن، قەزایی و (بەروڵەت سەربەخۆی)یان کار دەکات، وەلێ سیستەمێکی ناڕوون و مۆلەقە و هێشتا لە ئاست سەروەریی یاسادا ملکەچ و دەستەمۆ نییە!. هێشتا دەسەڵاتی حیزب و ئۆرگانەکانی، لە سەرجەمی بوارەکانی ژیانی کۆمەڵگەدا، لە پشت حکومەتەوە کار دەکەن و حکومەت بە مانا مۆدرن و مەددەنییەکەی، لەژێر قورسایی حیزبدا نووزەی دێ!. رۆتین و گەندەڵییەکانی بەڕێوەبردن لە هەردوو ئیدارەکەدا، دوو دیاردە و دوو خەسڵەتی دیاری سیستەمی سیاسی و ئیداریی کوردستانن!.

ـ ژیان و گوزەران و ئاستی بژێوی خەڵک (لە چاو ساڵانی پێشوودا) و بە کارکردی گۆڕانە سیاسییەکانی ئێراق و کوردستان، روو لە هەورازە، ئەگەرچی نا عەدالییەتێکی زۆریش لە چۆنییەتی دابەشکردنی ساماندا دەبینرێت و ئەم پرۆسەی هەڵڕژانی پارەوپوولە، بێ پلانێکی درێژوەختی ئابووری ، کەلێنی نێوان چینەکانی کۆمەڵگەیان بە شێوەیەکی ترسناک هەراو کردووە، سەدان ملیاردێری مشەخۆریان بەرهەم هێناوە، ژێرخانی ئابووریی کۆمەڵگە، لە بری بنیاتنانەوەی، هەڵتەکێنراوە!. ئەم پرۆسەیە، مەترسیی هەڵاوسانی دراو و کارەساتی ئابووریی، بۆ پاشەڕۆژی نزیک، لێ دەکەوێتەوە!

ـ لە کوردستاندا، ئازادیی بیروڕادەربڕین، نووسین، کاری مێدیا و رۆژنامەگەری لە ئاستێکی بەرچاودا فەراهەم کراون و لەم ساڵانەی دواییدا، کەمتر، نووسەرێک یاخود رۆشنبیرێک، لەسەر دەربڕینی فیکر یاخود رەخنەگرتن لە دەسەڵات، تووشی سزا هاتووە!.

ـ لانە و شوێنی ژیان، کارەبا و ئاو، رێگاوبان و هۆیەکانی هاتوچۆ، کێشە و گرفەتەکانی خەڵکی کوردستانن و جارێ رێگاچارەیەکی گونجاویان بۆ نەبینراوەتەوە!.

بە کورتی، ئەمە خەسڵەتە گشتییەکانی "کوێ"یەکە، کە پرۆسەی گڕانەوە دەیکاتە ئامانجی خۆی.

کەسانێک دەگەڕێنەوە!. ئەوانیش وەک ئێمە دەهزرن، رادەمێنن و "کوێ"یەکان بەراورد دەکەن، دیسانیش دەگەڕێنەوە!.

کێن ئەوانەی دەگەڕێنەوە؟!

کەسەکان، بە پێی جیاوازیی کەسایێتی و پێشینەی ژیان و گوزەرانیان چ لە کوردستان و چ لە مەنفادا، جیاوازن...

ـ کۆنەکادر و لێپرسراو و ئەندامانی حیزبە سیاسییەکانی کوردستان، کە پەیداکردنی کار و پێداویستییەکانی ژیانی ئەوان لە کوردستاندا، ئاسان و بێلەمپەرتر دێتە بەرچاو...

ـ کوردانێک کە لە مەنفادا، هەلومەرجی کارکردنی باشتریان بۆ رەخساوە و بڕێک سەرمایەیان وەدەست کەوتووە. ئەوان سەرگەرمی خستنەگەڕی پارە و سەرمایەی خۆیانن لە کوردستاندا. ئەم کۆمەڵە، ئەگەر بواریان پێ بدرێت، بەپێی ئەو ئەزموونەی لە مەنفادا وەریانگرتووە، شوێندەستیان لە پرۆژە ئابوورییەکانی کوردستاندا، دیار دەبێت و رۆڵی خۆیان لە گەشەپێدان و ژیاندنەوەی بازاڕی کاردا دەبینن.

ـ کادر و پسپۆڕانی بواری زانست (دکتۆر، مامۆستایانی زانکۆ، تەکنیککاران و... هتد). ئەم گروپە، گەرچی رووبەڕووی لەمپەرە رژدەکانی وەرگرتنەوە و خۆگونجاندن دەبنەوە، دیسانیش گروپێکی دیارن لە پرۆسەی گەڕانەوەدا، و لەم ساڵانەی دواییدا، جێدەستیان لە بواری پرۆسەی زانست و پەروەدەدا دیارە.

ـ رۆشنبیر، نووسەر و کادرانی بواری مێدیای کوردی. ئەم گروپە، کە لە ماوەی 14 تا 15ساڵی رابوردوودا، کارکردیان لەسەر باری سیاسی، رۆشنبیری و کولتووریی کوردستان، لە مەنفاوە، داناوە، سەنگ و کێشێکیان لە نێو بزووتنەوەی سیاسی و رۆشنبیریدا هەیە، بەگومانترین گروپی نێو پرۆسەی گەڕانەوەن. ئەم گروپە، ئەگەرچی یەکرەنگ و یەکدەنگ و چوون یەک نین، دیسانیش هەستیارترین گروپن کە بە قوڵیی لە کۆچی بەرەواژ و هەموو ئەگەرە چاوەڕوانکراوەکانی ئەو پرۆسەیە دەڕوانن.

وەستان لەسەر تێڕووانینی ئەم گروپە و بەرەڵاکردنی پرسەکان لەماڵی تێهزرینی ئەواندا، کارێکی زێدەپێویستە...

ـ رۆشنبیر، نامۆیی و نامۆبوون بە جوگرافیای مەنفاوە نابەستێتەوە. ئەو کە بە سیستەم، کۆمەڵگە و جوگرافیای زێدی خۆی نامۆ دەبێت و لەمەنفاشدا پزیسکەئاگرێک بۆ سووتاندنی ئەو نامۆییە نابینێتەوە، هەتا کەنگێ لەسەر پردی نێوان ئەم دوو جیهانی نامۆییە، سەمەندەرئاسا بسووتێت و بژێتەوە؟!.
بەڕاست، رۆشنبیری لە خود و لە نیشتمان نامۆ، دەتوانێت نیشتمانێک لە دەرووەی نیشتماندا بۆ خۆی ببینێتەوە؟!. داخۆ رۆشنبیرێک شک دەبەین کە لە ناخی رۆحی خۆیەوە خۆی بە هاوڵاتیی وڵاتی مەنفا بزانێت؟!. ئەگەر وەڵام ئەرێ بێت، ئەدی چەند نووسەری کورد هەن کە دەستبەرداری خەمەکانی سیاسەت و رۆشنبیریی وڵاتی زێد بووبێتن و خەمەکانی وڵاتی مەنفایان کردبنە هەوێنی بەرهەمهێنان و داهێنانی فیکری رۆشنبیریی؟!. کامانەن ئەو رۆشنبیرانەی کورد، کە بە زمانی ناکوردی و لەسەر بابەت و دیاردە ناکوردییەکان لە وڵاتی مەنفادا دەنووسن و داهێنان دەکەن؟!.
من، لای خۆمەوە، نووسەرێک یان بیریارێکی کوردم پێ شک نایەت، کە لە رەهەندەکانی فیکر و رۆشنبیریی ئەورووپیدا، جێگا و ناوێکی هەبێت!.
وێرانیی نیشتمان و ئەوەی کە نیشتمان (بەپێی تێگەیشتنی رۆژاوایی بۆ نیشتمان) نەبووەتە وڵاتی هەموو تاکەکان، ئەوەی کە تێرمی (هاوڵاتیبوون) هێشتا چەمکێکی ناروون و پێنەگەیشتووە لە کوردستاندا، نەیانتووانیوە وڵاتێک بۆ ئێمە لە مەنفادا، درووست بکەن.
نامۆترین رۆشنبیر بە نیشتمان، هێشتا بۆ نیشتمان و خەمی ئینسانەکانی دەنووووسێت!. داخۆ ئەم پرۆسەی نووسین و خۆبەخەمی نیشتمان خەریککردنەوە، زەمینەیەک بۆ ((گۆڕان)) دەڕەخسێنێت؟.
ئەگەر (نەخێر) وەڵامی ئەم پرسە بێت، ئەدی بۆ دەنووسین؟. رەنگە کەسێک بێت و بڵێت: من بۆ خۆم و بۆ ئاسوودەیی رۆحی خۆم دەنووسم!.
دەکرێت خولقاندنی دەقەکانی شیعر، لیریک، پەخشان لە پلەی یەکەمدا بۆ لەززەت پێبەخشینی رۆحی "خالق"یان بێت، وەلێ ئەی ئەم هەموو پرۆژەی کۆڵینەوەی کۆمەڵایەتی و سیاسییە چی؟!.

پرسێکی دیکە: داخۆ لەکوردستاندا، زەوینەی کاری نووسین و ئازادیی خۆدەربڕین چۆنە و دامودەسگا رۆشنبیرییەکانی کوردستان، تا کۆێ دەتوانن بواری کار، بۆ نووسەرانی سەر ئەم پردی گەڕانەوەیە دابین بکەن؟!.
دەرگاکان، تا چەند بە ڕووی نووسەرانی مەنفادا، دەکرێنەوە و لە کوێدا دەسگاکانی وڵات، دەرگەیان بەڕوودا دادەخەن؟!.
دەسەڵاتی سیاسیی کورد، چەند مرخی لە دەستەمۆکردنی نووسەرانێک خۆش کردووە کە ساڵانێکە بەرهەمهێنی پرۆسەیەکی رەخنەگرانەی ئەقڵانین؟.
یاخود دیوەکەی دیکەشی ببینین و بێژین: دەشێ دەسەڵات بەو قەناعەتە گەیشتبێت کە نووسەری رەخنەگر، دوژمنی دەسەڵات نییە، ئاڵاهەڵگری رووخاندنی دەسەڵات نییە، وەلێ کێشەی ئەبەدیی لەگەڵ دەسەڵاتدا هەیە؟!.
کێشەی گەڕانەوە سەختە!. خۆگونجاندنەوە لەگەڵ کۆمەڵگەیەکدا کە ساڵانێکە جێت هێشتووە و جێی هێشتوویت، ئاسان نییە!. هەر کەسێکی گەڕاوەی نیشتمان، گەر نەکارێت، ئەو پردە کۆمەڵایەتییانەی کە زەمەنی مەنفا لەنێوان ئەقڵ، رۆح و دیتنی ئەو و یەکەکانی کۆمەڵگەدا رووخاندوونی، رۆبنێتەوە، بە یەکجاری نیشتمان لە ناخیدا دەدۆڕێت!.
هەمواری و ناهەمواری ئەم رێگەی گەڕانەوەیە، بۆ هەمووان چون یەک نین.
هەڵبژاردن لە نێوان مردن لە "بەهەشت"ی مەنفادا و ژیان لە "دۆزەخ"ی نیشتماندا، بڕیاری سەرپێی قەبوڵ ناکات!.
دیسانیش ئێمە نیشتمانێکمان هەیە... نیشتمانێک، بە هەموو جوانی و پۆخڵییەکانییەوە لە ناخماندا دەژی!.

چ جوان دەبوو نیشتمان، ئەگەر دەرگاکانی لە رووی مەنفادا، داخستبا!
چ جوان دەبوو مەنفا، ئەگەر هەزار و یەک پەنجەرەی لەسەر نیشتمان نەکردباوە!.

پشکۆ نەجمەدین
23یسێپتامبەری 2005
سوید